

Telen met toekomst is door PPO en DLV Plant bv ontwikkeld in opdracht van LNV

Nieuwsbrief nr. 21 Juli 2008

Telen met toekomst werkt samen met andere partijen aan duurzame gewasbescherming en duurzame bemesting voor akkerbouw, vollegrondsgroenteteelt, bloembollen, fruitteelt, boomkwekerij en glastuinbouw. Belangrijkste partners van Telen met toekomst zijn de landelijke, sectorale en regionale landbouworganisaties (LTO, NBvB, KAVB, NFO), Unie van waterschappen, Vewin, Agrodīs, Nefyto, Cumela en Plantum. Het project loopt van 2008 tot en met 2010 en wordt gefinancierd door het ministerie van LNV. De uitvoering wordt gedaan door PPO en DLV Plant. Via deze nieuwsbrief wordt u op de hoogte gehouden van actuele ontwikkelingen. U kunt zich voor deze nieuwsbrief aanmelden via www.telenmettoekomst.nl of stuur een mail naar info@tmt.nl

Klik [hier](#) als u deze nieuwsbrief niet meer wenst te ontvangen

Inhoud:

- ☞ [Akkerbouw & vollegrondsgroente](#)
 - [Waterschappen en LTO-Noord werken samen aan waterkwaliteit](#)
 - [Alternatieven stuifdekbestrijding in zetmeelaardappelen](#)
 - [Loonwerkers werken met beslissingsondersteunend systeem in asperge](#)
 - [Samen aan de slag met duurzame maïsteelt](#)
- ☞ [Bloembollen](#)
 - [Nieuwe brochure over inundatie](#)
- ☞ [Boomkwekerij](#)
 - [Kennisverspreiding via gezondeboomteelt.nl](#)
 - [Milieu-effectenkaarten verspreid aan kopers gewasbeschermingsgids](#)
- ☞ [Fruitteelt](#)
 - [Waterschappen verspreiden milieueffectenkaart](#)
 - [ZLTO, NFO en PPO Fruit organiseren perendag](#)
- ☞ [Glastuinbouw](#)
 - [Glastuinbouw in polder Woudse Droogmakerij werken aan verbetering waterkwaliteit](#)

Akkerbouw & vollegrondsgroente

Waterschappen en LTO-Noord werken samen aan waterkwaliteit

LTO-Noord akkerbouw en de waterschappen Fryslân, Noorderzijlvest, Hunze en Aa's, Reest en Wieden, Velt en Vecht en Zuiderzeeland hebben samen met Telen met toekomst en Schone Bronnen vier acties benoemd die moeten leiden tot minder emissie van gewasbeschermingsmiddelen naar het oppervlaktewater. Met het maken van posters met emissieroutes, een trainingspakket over emissie op het erf, het verspreiden van milieu-effectenkaarten en het organiseren van demodagen over emissie willen de partijen de kennis en bewustwording over deze onderwerpen bij agrarische ondernemers versterken. De acties zijn een vervolg op de succesvolle samenwerking bij de winterbijeenkomsten van LTO-Noord. De partijen willen op deze manier verder werken aan een verbetering van de kwaliteit van het oppervlaktewater.

Beleidsmedewerker Anton Pothaar van Wetterskip Fryslân ziet de samenwerking met Telen met toekomst en andere partijen als een belangrijke kans. "Als waterschap komen we een aantal probleemstoffen uit de landbouw tegen in het oppervlaktewater. Door samen te werken, kunnen we iets bereiken." Naast de vier genoemde acties wil Wetterskip Fryslân de introductie van de sleepdoektechniek, ofwel Slapduk, in Friesland ondersteunen. Deze techniek wordt al in Brabant toegepast en heeft als voordeel dat er minder drift is en ook minder middel nodig is. Pothaar: "Het mes snijdt dus aan twee kanten. We voeren nog overleg met de Provincie Friesland over financiering, maar hopen dat een aantal agrariërs de techniek straks kan gebruiken en dat we verbeteringen qua waterkwaliteit kunnen meten."

Wetterskip Fryslân wil overigens de waterkwaliteit intensiever gaan meten ten aanzien van gewasbeschermingsmiddelen. Pothaar: "Door frequenter te monstereën of projectmatig te meten in bepaalde gebieden, kunnen we een actueel beeld geven van de gemeten gewasbeschermingsmiddelen en de ontwikkeling van de waterkwaliteit. We weten dan nog beter waar we over praten en kunnen met elkaar naar oplossingen zoeken."

Meer informatie bij Anton Pothaar of Mattie de Vries van Wetterskip Fryslân, apothaar@weterskipfryslan.nl / mdevries1@weterskipfryslan.nl of Albert Jan Olijve van Telen met toekomst, albertjan.olijve@wur.nl

Alternatieven stuifdekbestrijding in zetmeelaardappelen

Agrifirm en Avebe hebben samen met Telen met toekomst een handzaam overzicht gemaakt met diverse opties voor stuifdekbestrijding in de teelt van zetmeelaardappelen. De partijen vinden het belangrijk akkerbouwers te informeren over duurzame alternatieven voor Gramoxone. Dit middel werd veel gebruikt om een stuifdek dood te spuiten vóór de opkomst van zetmeelaardappelen, maar is sinds 2008 niet meer toegestaan.

Volgens Aaldrik Venhuizen van Agrifirm is de brochure in de praktijk prima ontvangen. In totaal heeft Agrifirm 1000 exemplaren verstuurd naar haar klanten. In de brochure staan in een overzichtelijke tabel diverse alternatieven voor Gramoxone gegeven. Opkomstsnelheid, dichtheid stuifdek en onkruiddruk vragen immers om maatwerk in de keuze van de juiste middelencombinatie. Van iedere combinatie staat de milieubelasting vermeld. "Dit laatste is nieuw voor ons in vergelijking met de informatie die wij onze klanten al gaven. Maar wij zijn jaren betrokken geweest bij de kernbedrijven van Telen met toekomst en vinden dat je ondernemers zo breed mogelijk moet informeren voor hun middelenkeuze. Ook duurzaamheid speelt daarbij een rol." In hoeverre telers de informatie daadwerkelijk meenemen in hun middelenkeuze, kan Venhuizen geen antwoord geven. "Maar ik heb wel een aantal leuke reacties en enkele vragen voor aanvullende informatie gehad."

Telers kunnen de brochure vinden op de website van Agrifirm www.agrifirm.com en Avebe www.avebe.nl. Ook is de brochure te downloaden via de website www.telenmettoekomst.nl onder de sector akkerbouw, thema gewasbescherming.

Meer informatie bij Aaldrik Venhuizen van Agrifirm, a.venhuizen@agrifirm.com of Harm de Boer van Telen met toekomst, h.deboer@dlvplant.nl

Loonwerkers werken met beslissingsondersteund systeem in asperge

Een vijftal loonwerkers in Brabant en Limburg maakt dit jaar bij het bestrijden van de schimmels *Stemphylium* en *Botrytis* in asperge gebruik van een beslissingsondersteunend systeem (bos). Het systeem is ontwikkeld door Agrovision en wordt in samenwerking met LTO Groeiservice en Telen met toekomst in 2008 in de praktijk getoetst. Aanleiding is een discussiebijeenkomst vorig jaar over het werken met best practices. LTO Groeiservice, loonwerkers en telers gaven toen aan dat ze goede mogelijkheden zagen in het werken met een beslissingsondersteunend systeem ter bestrijding van *Botrytis* en *Stemphylium*. Deze schimmelziekten leiden in asperge tot een mindere opbrengst als gevolg van

vervroegde geelverkleuring en naaldval. Loonwerkers zijn bij de opzet van begin af aan betrokken, omdat het meeste spuitwerk in asperge niet door de telers zelf, maar door loonwerkers wordt uitgevoerd. De loonwerkers, ontvangen gedurende dit seizoen zes keer per week een fax van Agrovision met daarop een spuitadvies dat is gebaseerd op temperatuur en bladnatduur, afspoeling als gevolg van regen en de infectiedruk. Door op het juiste moment de geschikte middelen in te zetten, kan de bestrijding verbeteren. De effectieve bestrijding moet er ook toe leiden dat minder frequent gespoten hoeft te worden. Begin augustus (halverwege het spuitseizoen) vindt een tussentijdse evaluatie plaats. Spanningsveld is het optimaal gebruik maken van het systeem en de praktische invulling van het vele spuitwerk dat plaats moet vinden. Het is samen met alle betrokken telers, loonwerkers en adviseurs zoeken naar de meest bruikbare oplossing. Ook enkele toeleveringsbedrijven die een grote rol spelen bij de advisering in de aspergeteelt, zijn betrokken bij de praktijkimplementatie van de bos in asperge. Zij ontvangen net als loonwerkers en telers de adviesfax van Agrovision en nemen deel aan de discussiebijeenkomsten. Meer informatie bij Jacques Rovers van Telen met toekomst, jacques.rovers@wur.nl

Samen aan de slag met duurzame maïsteelt

LTO Nederland, Cumela, Nefyto, Agrodix en waterschap Aa en Maas vinden het belangrijk om samen met Telen met toekomst te werken aan een duurzame maïsteelt. De partijen voeren daarom dit jaar een pilot onkruidbestrijding maïs uit in een tweetal gebieden van waterschap Aa en Maas; namelijk één in het stroomgebied van de Hooge Raam en één in het stroomgebied van de Lage Raam. In deze gebieden proberen loonwerkers, adviseurs en maïstelers de emissie maximaal tegen te gaan door onkruiden op zoveel mogelijk percelen emissiearm en op milieuvriendelijke wijze te bestrijden. De gebieden zijn door waterschap Aa en Maas geselecteerd, omdat ze alleen gebiedseigen water hebben en er dus geen invloed op de waterkwaliteit is van buiten af. Het waterschap kan daarom goed meten wat het effect is van de genomen maatregelen.

Tijdens een bijeenkomst op 24 juni in Oeffelt spraken de verschillende partijen zich uit over hun belang om mee te werken aan het project. “Het is onze taak om ervoor te zorgen dat er geen maïsmiddelen boven de norm meer worden gevonden in grond- en oppervlaktewater”, sprak Co Hartman, lid van de werkgroep gewasbescherming van LTO Nederland. Hij vindt het belangrijk dat de maïsteelt rendabel blijft en goede middelen behouden blijven. “We moeten boeren daarom bewust maken van het probleem en de mogelijkheden van duurzame maïsteelt.” Cumela heeft alle loonwerkers in de twee gebieden benaderd en hen gestimuleerd deel te nemen aan de pilot. “Schoon water is ook onze zorg”, aldus Maurice Steinbusch van Cumela. Ook Jan Bouwman van Nefyto en Wilbert Weijers van Agrodix vinden het een absolute noodzaak om aan de slag te gaan met een duurzame maïsteelt. Bouman: “De ontwikkeling van nieuwe middelen vergt steeds meer tijd en hogere kosten. We moeten daarom zuinig zijn op de middelen die we hebben door een geïntegreerde toepassing en correct gebruik door loonwerkers en telers te stimuleren.” En Weijers: “Door gerichte en juiste advisering over middelen en toepassing moeten we de samen de normoverschrijdingen van gewasbeschermingsmiddelen in oppervlakte- en grondwater terugdringen. Dit om ook in de toekomst een breed middelenpakket te blijven behouden en een schone en rendabele maïsteelt mogelijk te maken.”

Wim van der Hulst van waterschap Aa en Maas sprak tijdens de bijeenkomst bij loonbedrijf Gebroeders van Gelder in Oeffelt zijn vertrouwen uit in de gezamenlijke aanpak en de samenwerking. Hij had daarbij een speciaal woord van waardering voor de organisatie van Telen met toekomst die het initiatief voor het project heeft genomen.

Meer informatie bij Telen met toekomst: Brigitte Kroonen, brigitte.kroonen@wur.nl of Harm Brinks, h.brinks@dlvplant.nl

Bloembollen

Nieuwe brochure over inundatie

Met inunderen, het onder water zetten van land, zijn verschillende ziekten, plagen, onkruid en opslag van bollen goed te bestrijden. Om ervaringen en tips onder de aandacht te brengen heeft Telen met toekomst in samenwerking met loonwerkers en toeleverancier Alb. Groot een brochure over inundatie ontwikkeld. Naast algemene informatie geven adviseur André Conijn (Alb. Groot) en loonwerker Paul van Zanten (loonbedrijf M. Konijn) diverse praktijktips zoals: “Percelen met probleemkruiden moet je voor het inunderen eerst falgen of frezen. Daarmee beschadig je de wortelonkruiden zodat ze bij het inunderen

eerder gaan rotten. Tegelijkertijd egaliseer je de grond waardoor die na het inunderen beter gesloten blijft en eerder opdroogt. Daarmee voorkom je structuurproblemen.” De brochure is verkrijgbaar bij Alb. Groot B.V. te Schagerbrug, PPO te Lisse of te downloaden vanaf www.telenmettoekomst.nl

Boomkwekerij

Kennisverspreiding via [gezondeboomteelt.nl](http://www.gezondeboomteelt.nl)

De gewasbeschermingswebsite voor boomkwekers en vasteplantentelers www.gezondeboomteelt.nl is de laatste maanden in samenwerking met Telen met toekomst flink uitgebreid met informatie. Naast achtergrondinformatie van belangrijke ziekten en plagen en actuele waarnemingen en waarschuwingen, kunnen telers nu ook foto's en informatie vinden over de verschillende natuurlijke vijanden die kunnen voorkomen op hun kwekerij. Verder zijn op de site de nieuwe milieu-effectenkaarten geplaatst, informatie over onkruidbestrijding en de leaflets met duurzame teeltmaatregelen vanuit het project Telen met toekomst.

Met de site www.gezondeboomteelt.nl wil de Nederlandse Bond voor Boomkwekers kennis over geïntegreerde gewasbescherming verspreiden. “We proberen zo boomkwekers en vaste plantentelers te stimuleren om de gewasbescherming op hun bedrijf zo duurzaam mogelijk uit te voeren”, aldus beleidsmedewerker Anneke van Dijk. “Door regelmatig op de site te kijken, blijven ondernemers op de hoogte van de ziekten en plagen die voorkomen in hun gewas en hoe ze deze het beste geïntegreerd kunnen aanpakken.” De site is op initiatief van de NBvB opgezet in de periode 2004 tot 2006 met financiering van het ministerie van LNV in het kader van de ‘Subsidieregeling demonstratie- en kennisoverdrachtprojecten duurzame landbouw’. Vanaf 2007 is het initiatief voorgezet met financiering van het Productschap Tuinbouw en de drie initiatiefnemende organisaties NBvB, DLV Plant en PPO Bomen. De site wordt met gemiddeld zo'n 100.000 hits per maand massaal geraadpleegd en wordt in enquêtes van het Productschap Tuinbouw regelmatig genoemd door telers als belangrijke kennisbron. Door middel van promotie moet het aantal bezoekers komende jaren verder uitbreiden.

Meer informatie bij Anneke van Dijk van de NBvB, avdijk@nbvb.nl of Wilco Dorresteyn van Telen met toekomst, w.dorresteyn@dlvplant.nl

Milieu-effectenkaarten verspreid aan kopers gewasbeschermingsgids

Boomtelers en vaste plantentelers die begin dit jaar het nieuwe gewasbeschermingsboekje van DLV Plant hebben gekocht, zijn via de e-mail door DLV Plant geïnformeerd over de nieuwe milieu-effectenkaarten en de mogelijkheden om deze te gebruiken en te downloaden.

In de gewasbeschermingsgids staat per ziekte of plaag beschreven welke middelen telers kunnen gebruiken. Soms is slechts één middel toegelaten. In de meeste gevallen hebben telers echter keuze uit verschillende middelen. “Wij hebben telers via de e-mail geadviseerd om dan niet alleen te kijken naar zaken als effectiviteit, kosten en kans op resistentie maar om ook rekening te houden met de milieubelasting van het middel en het effect op natuurlijke vijanden”, vertelt teammanager René van Tol. De milieu-effectenkaarten worden door de adviseurs van team boomteelt ook gebruikt en toegevoegd aan de gewasbeschermingsplannen voor kwekers.

De kaarten zijn dit jaar opnieuw geactualiseerd door Telen met toekomst in samenwerking met CLM en de Nederlandse Bond van Boomkwekers. De NBvB heeft ze opnieuw verspreid onder haar leden en is blij dat ook steeds meer adviseurs de milieu-effectenkaarten gebruiken. De kaarten zijn te vinden op www.gezondeboomteelt.nl en www.telenmettoekomst.nl

Fruitteelt

Waterschappen verspreiden milieu-effectenkaart

De Waterschappen Rivierenland en Hollandse Delta gaan een milieu-effectenkaart verspreiden naar fruittelers. De kaart geeft een overzicht van de effecten van de meeste in de fruitleelt toegelaten middelen voor het milieu. De kaarten zijn speciaal voor fruittelers ontwikkeld samen met Telen met toekomst. Voor een geïntegreerde gewasbescherming is het nodig om te weten hoe schadelijk middelen zijn voor

natuurlijke vijanden. Op de kaart zijn de schadelijke effecten te zien van middelen op bestuivers en natuurlijke vijanden, zoals sluipwespen, lieveheersbeestjes en roofmijten. De kaarten geven ook inzicht in de milieubelasting van middelen. De milieueffecten zijn uitgesplitst in drie categorieën: uitspoeling naar het grondwater, milieueffecten op het waterleven en verdamping naar de lucht. Verdamping naar de lucht wordt meegenomen omdat middelen via die route uiteindelijk ook weer in het watersysteem terecht komen. De waarden zijn vastgesteld door het College Toelating Gewasbeschermingsmiddelen en Biociden. Als driftpercentage wordt uitgegaan van 3,5% voor 1 mei en 1,5% na 1 mei, gebaseerd op een 9 meter teeltvrije zone. Om smallere teeltvrije zones te houden, moeten telers extra maatregelen nemen volgens het Lozingenbesluit open teelt en veehouderij. De kaart is te downloaden op www.telenmettoekomst.nl. Meer informatie: Peter Frans de Jong van Telen met toekomst, peterfrans.dejong@wur.nl

ZLTO, NFO en PPO Fruit organiseren perendag 'Duurzaam innoveren met peren'

Op 1 augustus organiseert de ZLTO vakgroep Fruitteelt, NFO kring Zeeland/Noord Brabant en Telen met toekomst de perendag onder de titel 'Duurzaam innoveren met peren'. De dag wordt georganiseerd op de bedrijfslocatie van Vogelaar Fruitcultures/Fruvo, Oude Rijksweg 10 a Krabbendijke. Op deze dag staan de volgende thema's centraal: teelttechniek, duurzame gewasbescherming en mechanisatie. Meer informatie bij Marc Ravesloot, marc.ravesloot@wur.nl

Glastuinbouw

Glastuinders in polder Woudse Droogmakerij werken aan verbetering waterkwaliteit

Op donderdag 19 juni is het Polderproject Woudse Droogmakerij in het Westland officieel gestart. In dit project gaan glastuinders de waterkwaliteit in hun eigen polder verbeteren. Bij de startbijeenkomst waren veel telers aanwezig.

Zowel individuele telers als de telersorganisatie LTO Glaskracht Nederland (bij monde van bestuurder Tiny Aerts) vinden een hoge kwaliteit van het oppervlaktewater belangrijk. Dat bleek tijdens de startbijeenkomst van het project in de Woudse Droogmakerij. Deze polder bij Den Hoorn in het Westland wordt overwegend gebruikt voor glastuinbouw, ongeveer 45 hectare glas van zo'n twintig bedrijven. De aanwezige telers tijdens deze bijeenkomst vertegenwoordigen driekwart van het totale areaal. Veel telers spraken uit zich in te willen spannen om een volgende stap te maken in het verminderen van emissie van meststoffen en gewasbeschermingsmiddelen naar het oppervlaktewater. Zij krijgen daarbij steun van hun leveranciers, het Hoogheemraadschap van Delfland, LTO Glaskracht Nederland en specialisten uit het project Telen met Toekomst (WUR Glastuinbouw en DLV Plant).

Het polderproject is een unieke samenwerking tussen LTO Glaskracht Nederland, het Hoogheemraadschap van Delfland, de branchevereniging van toeleveranciers Agrodis en het project 'Telen met Toekomst'. De basis voor de samenwerking is het verminderen van emissie vanuit de glastuinbouw naar het oppervlaktewater. Het project komt voort uit het convenant Duurzame Gewasbescherming, dat zowel door de overheid als het bedrijfsleven is getekend. In het convenant zijn afspraken gemaakt over het terugdringen van de milieubelasting. De milieubelasting door gewasbeschermingsmiddelen is nauw verbonden met die van meststoffen. Daarom besteedt dit project aandacht aan beide zaken. De samenwerking tussen de betrokken partijen moet leiden tot meetbare resultaten voor de waterkwaliteit en teeltmaatregelen die het rendement van de bedrijven garanderen. De kennis uit dit project wordt ingezet om landelijk stappen te zetten bij het verminderen van de emissie.

Meer informatie bij Saskia Stricker van LTO Glaskracht Nederland, s.stricker@groeiservice.nl, of Ellen Beerling van Telen met toekomst, ellen.beerling@wur.nl